

EEN BASISCURSUS VOOR MENSENVISSERS

*Negen artikelen over de Zaligsprekingen
geschreven door*

Jan van Beeck ofm

Uit Bouwen aan de Nieuwe Aarde

INHOUD

1. Een basiscursus voor mensenvissers
2. Proficiat als je arm bent vanbinnen
3. Troost voor treurenden
4. Zachtmoedigen
5. Gerechtigheid
6. Barmhartig
7. God zien, met een zuiver hart
8. Vredemakers
9. Vervolgd

VOORWOORD

Het laatste deel verscheen op 18 juli 2015. Twee dagen later is Jan van Beeck ofm overleden, op 20 juli 2015. Graag had hij ook over de rest van de Bergrede geschreven. Helaas stelde zijn gezondheid hem daartoe niet in staat. Maar, zo schrijft hij, *'u kunt natuurlijk ook zelf de Bergrede lezen en overwegen. Laat de Heilige Geest u begeleiden. Ik hoop dat velen van ons op deze wijze meer en meer 'mensenvisser' mogen worden: redder van geestelijke drinkelingen die geen houvast hebben. Dat we in verbondenheid met onze leermeester Jezus en bezielde van zijn Geest anderen mogen laten voelen dat zij geroepen zijn in Jezus kind van de Vader te zijn. Dat kind-zijn van de Vader geeft zin en doel aan ons leven en brengt Gods grote liefde in deze wereld.'*

Deze delen 1 tot en met 9 stonden in het tijdschrift *Bouwen aan de Nieuwe Aarde* (2014-1, 3, 4, 5 en 6 en 2015-1, 2, 3 en 4), waar Jan van Beeck van 1982 tot en met 2015 aan verbonden was als schrijver en redacteur. Meer over en uit dit tijdschrift op www.kcv-net.nl/bouwen-aan-de-nieuwe-aarde.

Meer over Jan van Beeck en zijn publicaties, zowel op internet als ook in drukwerk leest u op www.kcv-net.nl/bouwen-aan-de-nieuwe-aarde/schrijvers/jan-van-beeck. Daar vindt u ook de teksten over hem, zoals uitgesproken bij zijn uitvaart.

Kees Slijkerman,
hoofdredacteur van Bouwen aan de Nieuwe Aarde
17 september 2015

EEN BASISCURSUS VOOR MENSENVISSERS

De Bergrede (1)

Als je leerling wilt worden van Jezus, waar moet je dan speciaal op letten? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

Matteüs houdt ervan Jezus te tekenen als leraar. In zijn Evangelie staan vijf grote redevoeringen van leraar Jezus. Deze vijf hebben in het Matteüsevangelie geen namen, maar we noemen ze meestal:

- de Bergrede (Matteüs 5-7);
- de Uitzendingsrede (Matteüs 10);
- de Parabelrede (Matteüs 13);
- de Kerkrede of Gemeenterede (Matteüs 18);
- de Rede over het einde van de tijden, voorafgegaan door de Strafrede tegen de schriftgeleerden en farizeeën; Matteüs 23-25).

In deze vijf redevoeringen zien we een parallel met de vijf boeken van Mozes, de grote leraar van het joodse volk: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.

Groei

In de volgorde van de vijf redevoeringen van Jezus zit een logische ontwikkeling:

- de Bergrede geeft de grondbeginselen van Jezus;
- de Uitzendingsrede geeft de manier om met Jezus' grondbeginselen eropuit te gaan om de Blijde Boodschap te verkondigen;
- de Parabelrede gaat over de groei die ontstaat als mensen de Blijde Boodschap aanvaarden, en de keuzes die ze daarbij moeten maken;
- de Kerkrede gaat over de problemen die in de beginnende Kerk ontstaan, en hoe je die kunt aanpakken;
- de Rede over het einde van de tijden geeft het perspectief naar de voleinding.

Werk

Tussen de redevoeringen door zien we Jezus aan het werk. Woorden alleen zijn niet genoeg; Hij brengt ze ook in praktijk... en Hij verwacht dat zijn leerlingen die woorden ook in praktijk brengen.

De basis van alle redevoeringen is de Bergrede. Deze wordt zo genoemd omdat Matteüs 5,1 ter inleiding zegt: 'Bij het zien van deze menigte ging Hij de berg op, en toen Hij

was gaan zitten, kwamen zijn leerlingen bij Hem.'

Vissers van mensen

Jezus heeft dan pas vier leerlingen: tweemaal twee broers, alle vier vissers. Toen Hij de eerste twee riep, zei Hij: *Kom achter Mij aan, en Ik zal jullie tot vissers van mensen maken* (Matteüs 4,19). Hierbij kun je denken aan drenkelingen. Die moeten uit het water gevestigd worden, anders gaan ze dood. Mensenvissers zijn dus mensenredders. In de Bergrede geeft Jezus aan zijn eerste leerlingen de grondbeginselen om mensenredders te worden.

Overigens staan er massa's mensen op de achtergrond mee te luisteren, en die reageren enthousiast op Jezus' woorden: *Toen Jezus deze woorden beëindigd had, was de menigte geestdriftig over zijn onderricht. Want Hij onderrichtte hen als iemand met gezag en niet zoals hun schriftgeleerden* (Matteüs 7,27-29).

Vogelvlucht

Wij zullen nu de Bergrede in vogelvlucht doornemen. Jezus' eerste woorden in de Bergrede zijn de bekende Zaligsprekingen, die beginnen met *Gelukkig die arm van geest zijn, want hun behoort het koninkrijk der hemelen* (5,3). Het zijn uitnodigende en bemoedigende woorden: proficiat dat jullie bij Mij in de leer gekomen zijn; sta open voor wat Ik je te zeggen heb, en je zult er veel aan hebben.

Het volgen van Jezus dient niet alleen om zelf gelukkig te worden. Je hebt ook een taak naar de wereld toe. Jezus zegt zijn leerlingen dat zij het zout voor de aarde en het licht voor de wereld zijn (zie 5,13-16). Als wij als Jezus' leerlingen het niet doen, wie dan wel?

Wat is gerechtigheid?

Dan gaat Jezus bespreken hoe je om moet gaan met de Wet. Bij de Wet kunnen we denken aan de bekende Tien Geboden (in het Hebreeuws: de 'Tien Woorden'), maar ook aan alle andere

bepalingen die er in het Eerste Testament staan. De religieuze leiders van zijn tijd waren erg wettisch: wat de Wet voorschrijft moet je precies doen, in de rest ben je vrij. Overigens, zo'n houding komt ook nu veel voor bij trouwe gelovigen. Jezus zegt echter dat onze *gerechtigheid* veel groter moet zijn.

Wat bedoelt Jezus met *gerechtigheid*? Het is een totale, royale, loyale inzet voor God, voor de naaste, voor de gemeenschap. Niet de kantjes eraf lopen. Niet alleen maar doen wat echt moet, maar je helemaal geven.

Zo betekent 'U zult niet doden' meer dan dat je niemand dood mag maken. Het betekent ook dat je niet 'domkop' tegen iemand mag zeggen (5,21-22), want daarmee doe je hem of haar al pijn. Jezus rondt dit gedeelte af met de woorden *Jullie zullen dus onverdeeld goed zijn, zoals jullie hemelse Vader onverdeeld goed is* (5,48).

Vader is de norm

We kunnen dus naar de Vader kijken als we willen weten hoe we moeten handelen. De Vader is de norm. Zo Vader, zo kind.

Maar waar halen we de kracht vandaan om steeds zo onverdeeld goed te zijn als de Vader? Van de Vader zelf. Het komt erop aan dat we een goede relatie met de Vader hebben.

Hier zien we het verband met de doop van Jezus. Over het moment dat Jezus gedoopt werd, schrijft Matteüs: *Er kwam een stem uit de hemel, die zei: "Dit is mijn geliefde Zoon, in wie Ik vreugde vind"* (3,17). Die relatie met de Vader probeert Jezus aan ons over te dragen.

Voor wie doe je het?

In Matteüs 6 zegt Jezus ons dat we bij het vasten, het bidden en het geven van aalmoezen niet gericht moeten zijn op de waardering van

de mensen. Alles wat we ten goede proberen te doen, moeten we doen voor de Vader. *Je Vader, die in het verborgene ziet, zal het je lonen*, zegt Jezus driemaal (6,4.6.18). Als Jezus hierbij over het bidden spreekt, geeft Hij ook een voorbeeld van een gebed: het Onzevader. Zijn eigen manier van contact leggen met de Vader reikt Hij aan ons aan.

Op die Vader mogen we vertrouwen, zonder ons bezorgd te maken over wat we zullen eten of wat we zullen aantrekken. Hij is onze Vader, Hij zorgt voor ons. Juist dat vertrouwen maakt ons tot een boodschap van Gods liefde en zorgzaamheid.

Nog enkele aanwijzingen

In hoofdstuk 7 geeft Jezus nog enkele aanwijzingen van verschillende aard, die een afronding zijn van wat Hij eerder gezegd heeft. Hij wijst ons erop dat we niet mogen oordelen. Positief gezegd: accepteer iedereen. In alles mogen we een beroep doen op de Vader.

Ten slotte dringt Jezus er bij ons op aan dat we de juiste keuzes maken. Hij vraagt ons te kiezen voor de nauwe poort, niet voor de brede weg. We dienen op te passen voor zogenaamde profeten die geen goede vruchten voortbrengen. En willen we Jezus volgen, dan zijn woorden niet genoeg; er horen daden bij.

Tot zover deze vogelvlucht. In de volgende afleveringen wil ik de verschillende onderdelen van de Bergrede nader bekijken. Maar wat let je om nu al zelf de Bergrede te lezen in je eigen bijbel... en ermee aan de slag te gaan?

Jan van Beeck ofm

Bijbelcitaten zijn ontleend aan de Willibrordvertaling van 1995.

#

PROFICIAT ALS JE ARM BENT VANBINNEN

De Bergrede (2)

Als je leerling wilt worden van Jezus, waar moet je dan speciaal op letten? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

In aflevering 1 zagen we dat Jezus zijn eerste leerlingen een basiscursus geeft. In het Evangelie van Matteüs beslaat deze de hoofdstukken 5, 6 en 7. Gewoonlijk noemen we deze basiscursus de Bergrede, omdat Jezus de toespraak op een berg houdt. In Matteüs 5,1 lezen wij*:

Toen Jezus de menigten zag, ging Hij de berg op en nadat Hij was gaan zitten, kwamen zijn leerlingen bij Hem.

Welke berg?

Matteüs noemt de naam van de berg niet. Zodoende kunnen wij er elke berg bij denken. Matteüs presenteert ons Jezus vooral als leraar, als nieuwe Mozes. Kennelijk wil Matteüs dat wij ook aan de berg Sinai denken. Mozes ontving op de berg Sinai de Wet en gaf die daarna aan het volk door. Zo geeft Jezus op 'de berg' zijn uitleg van de Wet aan de eerste leerlingen, zodat zij zelf daarnaar kunnen leven en het onderricht dat Jezus hierover geeft door kunnen geven. Die uitleg begint in hoofdstuk 5 vers 21.

Een berg is ook een plaats waar je wat afgezonderd bent van het gewone leven. Je bent er voor je gevoel dichterbij God. Je kunt beter alles overzien.

Ook op andere plaatsen in het

Matteüsevangelie zien we Jezus op een niet nader genoemde berg:

- als Hij door de duivel bekoord wordt (4,8);
- om te bidden (14,23);
- om zieken te genezen (15,29);
- om Mozes en Elia te ontmoeten (17,1-8);
- om zijn leerlingen uit te zenden (28,16).

De enige berg die wel met name genoemd wordt, is de Olijfberg (bijvoorbeeld 21,1; 26,30).

Pas vier leerlingen

Als Jezus de Bergrede uitspreekt, heeft Hij pas vier leerlingen, tweemaal twee broers: Simon

en Andreas, Jakobus en Johannes. Alle vier zijn ze van huis uit vissers.

Zoals ik in deel 1 al zei, heeft Jezus aan Simon en Andreas beloofd dat Hij hen tot *vissers van mensen* zal maken (4,19). Ze zullen mensen die (figuurlijk) in het water spartelen, eruit redden.

Alle ervaringen met Jezus zijn voor de leerlingen stappen in de vorming tot mensenvisser. Een heel bijzondere stap is er als Petrus (letterlijk) in het water ligt te spartelen, en Jezus hem eruit vist door zijn hand uit te steken en Petrus vast te grijpen (zie Matteüs 14,31). Als je ervaren hebt hoe Jezus jou gered heeft, kun je gemakkelijker een instrument voor Hem zijn om andere mensen te redden.

Voorafgaand aan de leerzame praktijkervaringen ontvangen de leerlingen nu hun theoretische basisvorming.

Tot wie?

En Hij opende zijn mond en onderrichtte hen met de woorden: (Matteüs 5,2).

Matteüs zegt niet duidelijk aan wie Jezus dit onderricht geeft. In ieder geval natuurlijk aan de vier die Hij al geroepen heeft om met Hem mee te gaan. Maar op de achtergrond luisteren ook de menigten mee. Dat blijkt als de Bergrede voorbij is. Dan lezen we:

En het geschiedde dat, toen Jezus deze woorden beëindigd had, de menigten verbijsterd waren over zijn leer, want Hij leerde hun zoals een gezaghebbende en niet zoals hun Schriftgeleerden (7,28-29).

Ook al voel je je nog niet meteen een leerling van Jezus, toch kun je dus zijn woorden al mee beluisteren. Wellicht groei je daarna uit tot een echte leerling van Jezus.

Anders gaan bekijken

Jezus begint als volgt:

Gelukkig de armen van geest, want van hen is het koningschap van de hemelen (Matteüs 5,3).

Jezus noemt degenen die van Hem willen leren, gelukkig. Ze moeten dan wel arm zijn van geest: niet denken dat ze alles al weten. Je zult, als leerling van Jezus, gaandeweg dingen van het leven heel anders gaan bekijken dan het gros van de mensen doet. En ook anders dan je vroeger deed.

Koningschap

Je krijgt er wel wat voor terug: *het koningschap van de hemelen*. Maar wat is dat?

Meestal vind je in de vertaling niet *koningschap* maar *koninkrijk* of *rijk*. Het Griekse woord *basileia* kan al deze betekenissen hebben. Omdat *koninkrijk* en *rijk* de gedachte aan een omgrensd land oproepen, kies ik liever voor *koningschap*: het koning zijn van God. Een werking van God. In mensen. Als jij openstaat voor dat koningschap in jou, dan kan God koning zijn in jou, en door jou zijn koningschap uitoefenen in deze wereld.

Hemelen

Bij *de hemelen* denken we vlug aan het hiernamaals. Ik geloof wel in het hiernamaals, maar Jezus, of liever gezegd Matteüs, bedoelt hier heel wat anders. Jezus sprak in het Aramees, en Matteüs vertaalt Jezus' Aramese woorden in het Grieks. Matteüs heeft echter schroom om het woord *God* te gebruiken. Hij gebruikt daarvoor in de plaats heel dikwijls het woord 'hemelen'. Het was een bestaand woordgebruik; zo lezen we in 1 Makkabeën 4,10: 'Laten we nu de hemel aanroepen, opdat Hij ons gunstig gezind zal zijn...' (Willibrordvertaling van 1995). Op dezelfde manier zeggen wij wel eens: *als Hierboven het maar goedvindt*. We bedoelen dan: *als God het maar goedvindt*.

Marcus en Lucas hebben niet de schroom die Matteüs heeft; zij spreken gewoon van *het koningschap van God*. Matteüs schreef voor joden; Marcus en Lucas schreven voor een niet-joods publiek. De joden waren eraan gewend, de naam van God uit eerbied te vervangen door woorden als 'de Naam' of 'de Heer'.

Je vraagt je misschien ook nog af waarom *hemelen* (meervoud) gezegd wordt. Het Hebreeuwse woord voor *hemel* is een meervoudsvorm: *sjamaim*. Vaak wordt dit meervoud in de Griekse tekst overgenomen; soms echter staat er gewoon 'hemel'.

Over *het koningschap van de hemelen* horen we al in de boodschap van Johannes de Doper, die zegt: *Bekeer jullie, want het koningschap van de hemelen is dichtbij gekomen* (Matteüs 3,2). Jezus neemt deze zelfde boodschap over in Matteüs 4,17.

Samenvatting

De beginzin van de Bergrede zouden we dus op de volgende manier in eenvoudig Nederlands kunnen weergeven: *Proficiat als je arm bent vanbinnen, want God is koning in jou*.

Als wij alles zelf willen doen, is God machteloos. Als wij vanbinnen arm zijn en God zijn werk in ons laten doen, kan Hij zijn grote daden in ons en door ons verrichten in deze wereld. Zo kan Hij ook door ons mensen redden.

Overigens... ook Jezus was 'arm van geest'. We lezen erover in de brief aan de Filippenzen: *...Hij heeft zichzelf ontledigd en de gestalte van een slaaf aangenomen. Hij is aan de mensen gelijk geworden. En als mens verschenen heeft Hij zich vernederd; Hij werd gehoorzaam tot de dood, de dood aan een kruis* (Filippenzen 2,7-8, Willibrordvertaling van 1995).

Jezus was arm geworden om mens te kunnen zijn; Hij zal in het lijden nog armer worden. Een leerling staat niet boven de meester; Jezus vraagt zijn leerling ook te kiezen voor het arm worden, de ontleding. Wij zullen dat in het vervolg van de Bergrede nog merken.

Jan van Beeck ofm

* Ik geef vanaf dit deel de Bijbelcitaten in een eigen (letterlijke) vertaling, tenzij anders aangegeven.

TROOST VOOR TREURENDEN

De Bergrede (3)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

In de vorige aflevering bekeken we de eerste regel die Jezus sprak in de Bergrede: *Gelukkig de armen van geest, want van hen is het koningschap van de hemelen** (Matteüs 5,3). In oudere vertalingen staat hier *zalig* in plaats van *gelukkig*, en zo komt het dat dit vanouds een *zaligspreking* wordt genoemd.

Er staan er meer in de Bijbel, bijvoorbeeld *Gelukkig het volk dat de HEER als zijn God heeft* (Psalm 33,12 NBV). Jezus opent de Bergrede met negen zaligsprekingen: acht 'gewone' en een bijzondere. We bekijken in deze aflevering de tweede.

Veel gezichten

Gelukkig de treurenden, want zij zullen getroost worden (Matteüs 5,4).

Verdriet heeft veel gezichten. Je bent een vriend kwijt, je geliefde is overleden, je hebt verloren, je voelt je onbegrepen, vernederd, eenzaam, miskend, je hebt een dodelijke ziekte, je bent ontslagen, je bent gezakt voor een examen, je wordt gepest, je bent bestolen, je zou graag een kind krijgen, maar het lukt niet, je ziet de zin van je leven niet meer...

Troost kan erin bestaan dat je terugkrijgt wat je kwijt was, of dat je iets anders krijgt, dat de lege plaats vult.

Andere troost

Maar je kunt ook op een andere manier troost vinden. Als je geliefde overleden is, kan het jou troosten dat er veel mensen naar de uitvaart komen, en dat je veel rouwbetuigingen per post krijgt. Als je gezakt bent voor een examen, kan het je troosten dat je eens bij iemand uit kunt huilen. Als je je gepest voelt, kan het je troosten dat je ontdekt dat er ook iemand is die jou respecteert. Als je de zin van je leven niet meer ziet, kan het je troosten dat je iemand ontmoet die van je houdt.

De meest fundamentele troost die we kunnen krijgen, is de ontdekking dat God van ons houdt, dat God ons hoogacht, dat God ons

overlaadt met zijn genade, dat God ons accepteert zoals we zijn, dat God met ons is in ons verdriet, dat God zijn plan met ons heeft... God is de grootste en diepste troost in ons leven. Kort gezegd: de Blijde Boodschap is de grootste troost.

Blijde Boodschap brengen

Wie zijn die treurenden over wie Jezus spreekt? Het ligt voor de hand te denken aan de menigten die bij Jezus komen. Ze komen niet voor niets bij Hem. Ze lijden aan kwalen, ze hebben zieken bij zich. Dan kun je deze zaligspreking zo lezen dat Jezus de leerlingen opleidt om de troostende Blijde Boodschap aan treurenden te verkondigen.

Daar zit veel waars in. Aan mensen die nauwelijks verdriet kennen kun je moeilijk de Blijde Boodschap kwijt. Aan mensen die pijn beleven des te meer. Die staan open voor alles wat hun pijn kan verlichten.

Jouw wonden

Maar ik denk ook aan de mogelijkheid dat op de eerste plaats de leerlingen zelf de treurenden waren. Wij allemaal lopen immers verwondingen op in ons leven. Ook de leerlingen waren ooit gepest, of hadden geliefden verloren of hadden zich onbegrepen gevoeld, of hadden op een andere manier verdriet ervaren - verdriet dat er wellicht nog steeds zat.

Wil je de Blijde Boodschap verkondigen, dan is de eerste stap dat je ervaart dat de Vader jouw wonden geneest. In zo'n genezing mag je Gods liefde ervaren. Daarmee word je een levende boodschap van zijn liefde.

*Ik geef de Bijbelcitaten in een eigen (letterlijke) vertaling, tenzij anders aangegeven.

Jan van Beeck ofm

ZACHTMOEDIGEN

De Bergrede (4)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

Jezus begint de Bergrede met zijn leerlingen gelukkig te prijzen als ze voor bepaalde levenshoudingen kiezen. We noemen dit gedeelte de Zaligsprekingen, omdat er in oude vertalingen, in plaats van 'gelukkig', 'zalig' staat. Eerst prijst Jezus degenen die arm vanbinnen zijn; daarna degenen die treuren. We bespraken deze zaligsprekingen in de vorige afleveringen.

Softies?

Hierna zegt Jezus: *Gelukkig de zachtmoedigen, want zij zullen het land erven** (Matteüs 5,5). Wat moeten we denken bij 'zachtmoedigen'? We denken al vlug aan 'softies', en dat is vooral een scheldwoord voor mensen die we te slap vinden.

We treffen het woord 'zachtmoedig' ook aan in Numeri 12,3: 'Mozes nu was een zeer zachtmoedig man, meer dan enig mens op de aardbodem' (NBG). Hoezo zachtmoedig? Mozes was toch die sterke leider, die het Joodse volk uit Egypte wist te leiden? Dat kun je van een softie toch niet verwachten?

Incasseren

Nee, Mozes was zeker geen softie. Maar als leider kreeg hij wel voortdurend kritiek. Het ene moment omdat er geen water was, het andere moment omdat er geen eten was. In Numeri 12 krijgt Mozes verwijten van zijn eigen zus en broer, Mirjam en Aäron.

Wat doe je dan als leider? Je kunt je heel hard opstellen en met geweld alle kritiek de kop indrukken. Mozes kiest voor een zachtmoedige reactie: hij laat de kritiek tot zich toe, hij laat zich gezeggen door zijn onderdanen. Zo wordt hij een geslagen man, die steeds de last van zijn volk moet dragen. Gelukkig mag hij ook ervaren dat God zijn naam *Ik-zal-er-zijn* waarmaakt, dat hij steeds op Gods hulp mag vertrouwen.

Een geslagen mens

Jezus prijst dus de houding van iemand die openstaat voor verwijten en tegenwerpingen van anderen. Durf een geslagen mens te zijn, kies niet voor de harde lijn.

In het Hebreeuws heeft het woord 'anaw', dat we soms met 'zachtmoedig' vertalen, andere keren de betekenis van 'arm'. Eigenlijk is deze derde zaligspreking een citaat uit Psalm 37. Daar staat:

'Nog even geduld en het is afgelopen met de boze; je zoekt waar hij staat, maar hij is niet meer, terwijl de armen het land erven en in overvloed van de vrede genieten' (Psalm 37,10-11 WV).

De arme is tegelijk de geslagene die het moeilijk heeft, én degene die door al die slagen geleerd heeft om de minste te zijn en op God te vertrouwen.

Jezus zachtmoedig

Jezus noemt ook zichzelf zachtmoedig: 'Neem mijn juk op en kom bij Mij in de leer, omdat Ik zachtmoedig ben en eenvoudig van hart, en u zult rust vinden voor uw ziel. Want mijn juk is zacht en mijn last is licht' (Matteüs 11,29-30 WV). De last die Jezus zijn leerlingen oplegt, is immers de lichte last van de liefde, terwijl de Schriftgeleerden en farizeeën zware en ondraaglijke lasten bundelen en die bij de mensen op de schouders leggen (Matteüs 23,4).

Jezus' zachtmoedigheid blijkt ook bij zijn intrede in Jeruzalem. Dan zit Jezus op een ezelin, niet op een paard, zoals een machokoning zou doen. Matteüs tekent hierbij aan: 'Dit is gebeurd opdat vervuld zou worden wat bij monde van de profeet gezegd is: Zeg tegen de dochter Sion: zie, uw koning komt naar u toe, zachtmoedig en zittend op een ezelt, op een veulen, het jong van een lastdier' (Matteüs 21,4-5 WV)**.

De andere wang

Zachtmoedigheid spreekt ook uit een passage verderop in de Bergrede, waar Jezus zegt: 'En Ik zeg jullie geen weerstand te bieden aan het kwade; maar al wie jou op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe' (Matteüs 5,39).

Zachtmoedigheid, het klinkt mooi, maar het ligt niet zo voor de hand. In Lucas 9 lezen we dat het gezelschap van Jezus, op weg naar Jeruzalem, niet welkom is in een Samaritaans dorp. Dan schrijft Lucas: 'Toen de leerlingen Jakobus en Johannes dat merkten, zeiden ze: "Heer, zullen we zeggen dat er vuur uit de hemel moet neerdalen om hen te vernietigen?"' Maar Hij keerde zich om en wees hen terecht. Toen gingen ze naar een ander dorp' (Lucas 9,54-56 WV).

In al zijn zachtmoedigheid kan Jezus ook zeer resoluut optreden. Dat lezen we bijvoorbeeld als Hij, direct na zijn zachtmoedige intrede in Jeruzalem, alle commercie uit de tempel verwijderd (Matteüs 21,12-13). Vaak wordt dit uitgelegd als een woede-uitbarsting van Jezus, maar de evangelisten zeggen niets over Jezus' gevoelens hierbij; wel laten ze horen dat Jezus het vol overtuiging deed.

Vrucht van de Geest

Zachtmoedigheid wordt ook genoemd als een element van de vrucht van de Geest: 'Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing' (Galaten 5,22 NBG).

De zachtmoedigen zullen het land erven. Wat bedoelt Jezus met 'het land erven'? Het 'land' is het land Kanaän dat aan Israël beloofd is. *** Hier in de Bergrede krijgt 'het land' een geestelijke betekenis: het koninkrijk van God.

Zendingsopdracht

De eerste drie zaligsprekingen vinden we terug in Jesaja 61,1-2:

'De geest van de Heer GOD rust op mij, want de HEER heeft mij gezalfd. Hij heeft mij gezonden om de armen het blijde nieuws te brengen, om gebroken harten te verbinden, om de gevangenen vrijlating te melden, en de geketenden de terugkeer naar het licht, om het genadejaar van de HEER te melden, een dag van wraak voor onze God; om alle treurenden te troosten...' (WV). De 'armen' die Jesaja hier noemt vinden we terug in de eerste zaligspreking - als 'armen van geest' - en bovendien in de derde zaligspreking - als 'zachtmoedigen'. De treurenden komen terug in de tweede zaligspreking.

Ook in het Lucasevangelie staat Jesaja 61 aan het begin van Jezus' optreden, namelijk als Jezus in Nazaret komt en daar optreedt in de synagoge (Lucas 4,16-19). Jezus ziet in deze tekst kennelijk een verwoording van zijn zendingsopdracht. En dus ook een verwoording van de zendingsopdracht van zijn leerlingen.

Jan van Beeck

*Ik geef de Bijbelcitaten in een eigen (letterlijke) vertaling, tenzij anders aangegeven: NBG = Nederlands Bijbelgenootschap van 1951; WV = Willibrordvertaling van 1995.

**Matteüs haalt hier Zacharia 9,9b aan. In het Hebreeuws staat hier niet 'anaw' maar 'ani'; beide woorden zijn verwant aan elkaar en hebben ongeveer dezelfde betekenis.

***Zie bijvoorbeeld 'Dan zult u leven in, en bezit gaan nemen van, het land dat de HEER, de God van uw vaders, u schenkt' (Deuteronomium 4,1 WV).

#

GERECHTIGHEID

De Bergrede (5)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

De Bergrede opent met de Zaligsprekingen. Hierin prijst Jezus zijn leerlingen gelukkig. Hij noemt daarbij verschillende aspecten van het leerling-zijn. We bespraken al het arm van geest zijn, het treuren, het zachtmoedig zijn. We komen nu aan Matteüs 5,6: *Gelukkig de hongerenden en dorstenden naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.**

Opkomen voor het verbond

Eerst iets over gerechtigheid. Zowel van God als van de mens wordt gezegd dat ze gerechtig zijn. Gods gerechtigheid betekent dat God opkomt voor het verbond met zijn volk. Gerechtigheid van de mens betekent dat de mens opkomt voor het verbond met God. Gerechtigheid is dan een totale, royale, loyale inzet voor God, voor de naaste, voor de gemeenschap. Gerechtig zijn is dus meer dan de deugd van rechtvaardigheid beoefenen. Gerechtig zijn betekent dat je in een relatie met God leeft, waarbij je jouw aandeel in het verbond met Hem en met het volk van ganser harte levert.

Je kunt het hongeren en dorsten naar gerechtigheid op twee manieren verstaan:

- ernaar verlangen dat Gods gerechtigheid in de wereld tastbaar wordt;
- ernaar verlangen dat jij gerechtigheid mag betrachten.

'Help mij aan mijn recht'

Natuurlijk hopen wij dat er gerechtigheid in de wereld tastbaar zal worden. En dat ook wij van die gerechtigheid mogen profiteren. We vinden dit ook in het Lucasevangelie, waar een weduwe bij een onrechtvaardige rechter komt zeuren: *Help mij aan mijn recht tegenover mijn tegenpartij* (Lucas 18,3 WV*). Jezus zegt in dat verband: *Zou God dan geen recht doen aan zijn uitverkorenen die dag en nacht tot Hem om hulp roepen en naar wie Hij welwillend luistert? Ik verzeker jullie dat Hij hun spoedig recht zal doen* (vers 7-8a).

Wij mogen verlangen dat Gods gerechtigheid een realiteit wordt hier op aarde. Dat kan natuurlijk alleen als de mensen daaraan meewerken. Het zou dan ook erg inconsequent zijn als wij naar Gods gerechtigheid verlangen, maar zelf het verbond met God met voeten zouden treden en bijvoorbeeld arme mensen zouden afpersen. 'Hongeren en dorsten naar de gerechtigheid' betekent dus hoe dan ook dat wij ons inzetten voor gerechtigheid.

Leven volgens Gods wil

Gerechtig leven was een religieus ideaal in de tijd van Jezus. De farizeeën waren eropuit gerechtig te leven. Zij zagen de gerechtigheid echter als het nakomen van alle 613 voorschriften in de joodse Schrift. Zij geloofden dat de mens door het stipt naleven van dit alles het eeuwig leven zou krijgen.

Ook Jezus is eropuit gerechtigheid te beoefenen. Dat zien we al als Hij naar Johannes komt om gedoopt te worden. Johannes wil Jezus aanvankelijk niet dopen, want hij vindt dat Jezus *hém* zou moeten dopen. Jezus zegt dan: 'Laat nu maar, want zo behoren wij de gerechtigheid volledig te vervullen' (Matteüs 3,15 WV).

Totale inzet

Jezus wil dat zijn leerlingen gerechtigheid betrachten. Niet de kantjes eraf lopen. Niet alleen maar doen wat echt moet, maar je helemaal geven.

In de loop van de Bergrede noemt Jezus nog verschillende keren het woord gerechtigheid: in 5,10; 5,20; 6,1 en 6,33. Hier in de Zaligsprekingen stelt Hij het thema al aan de orde.

Verzadigd worden

Degenen die ernaar hongeren en dorsten om gerechtigheid te beoefenen mogen iets verwachten, zegt Jezus. Ze mogen verwachten dat ze verzadigd worden. Dus dat God hun volop de genade geeft om naar zijn wil te

leven, en zich totaal, royaal en loyaal in te zetten voor God, voor de naaste, voor de gemeenschap.

Amos

Het 'honger en dorsten' vinden we ook in Amos: *Zie, de dagen komen - godsspraak van de Heer GOD - 'dat Ik honger breng in het land, geen honger naar brood, geen dorst naar water, maar om het woord van de HEER te horen* (8,11 WV).

Er is verband tussen gerechtigheid en het horen van Gods woord. Gods woord spreekt ons immers aan op het punt van gerechtigheid. Dat lezen we bij dezelfde profeet Amos.

Stadspoort

Ik weet immers, hoe talrijk uw misdaden zijn, en hoe talrijk uw zonden; u kwelt de rechtschapenen, neemt steekpenningen aan en verdrukt de armen in de stadspoort (Amos 5,12 WV).

De stadspoort was de plaats waar rechtgesproken werd. Kennelijk gebeurde dat vaak op een onrechtvaardige manier.

Hoor dit, u die strikken spant voor de armen, om de misdeelden in het land uit te roeien; u die redeneert: 'Wanneer is de nieuwe maan voorbij? Dan kunnen wij ons koren verkopen! En de sabbat? Dan kunnen wij ons graan uitstellen! Dan verkleinen wij de efa en vergroten wij de sikkkel en bedriegen wij met een vervalste weegschaal. Dan kopen wij de misdeelde voor geld, de arme voor een paar schoenen, en verhandelen wij zelfs het kaf van ons koren' (Amos 8,4-6 WV).

De efa was een inhoudsmaat, de sikkkel een gewicht. Een oneerlijke manier om extra geld te verdienen was met de maten en gewichten te sjoemelen. Leviticus 19,36 en Deuteronomium 25,14-15 verbieden dit.

Jezus staat in de traditie van Leviticus, Deuteronomium en Amos. Hij propageert (zoals verderop in de Bergrede) een gerechtigheid waarbij je je helemaal inzet voor het belang van God, de medemensen en de gemeenschap, en je eigenbelang niet vooropstelt.

Vroomheid en gerechtigheid

Amos waarschuwt uitdrukkelijk voor vrome uitingen die bedoeld zijn om ongerechtigheid te verbloemen:

Bespaar Mij het lawaai van uw liederen; de klank van uw harpen wil Ik niet meer horen! Nee, het recht moet stromen als water, de gerechtigheid als een nooit opgedroogde beek (5,23-24 WV).

Dat inzet voor de medemens belangrijker is dan vroomheid, vinden wij in Jezus' optreden terug. Eens komt Hij op sabbat in een synagoge en daar is iemand met een verschrompelde hand (Matteüs 12,10). Jezus geneest hem, ofschoon Hij weet dat de omstanders vinden dat dat op sabbat niet mag. Zij gaan dan ook meteen plannen maken om Hem uit de weg te ruimen.

Gods gerechtigheid beoefenen betekent dat je tegenstand krijgt, net als Jezus. Jezus prijst je gelukkig als je er toch voor kiest.

Jan van Beeck ofm

*Ik geef de Bijbelcitataten in een eigen (letterlijke) vertaling, tenzij anders aangegeven: WV = Willibrordvertaling van 1995.

BARMHARTIG

De Bergrede (6)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

De Bergrede opent met de Zaligsprekingen. Hierin prijst Jezus zijn leerlingen gelukkig. Hij noemt daarbij verschillende aspecten van het leerling-zijn. We bespraken al het arm van geest zijn, het treuren, het zachtmoedig zijn, het hongeren en dorsten naar de gerechtigheid. We komen nu bij Matteüs 5,7: 'Gelukkig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden.'*

Moederschoot

Barmhartigheid wordt in de Bijbel ook wel erbarming, ontferming, mededogen of medelijden genoemd - of nog anders! Barmhartigheid is een eigenschap van God. Het Hebreeuwse woord is rachamim, wat verband houdt met rechem of racham, moederschoot. Een warme liefde die een ongeborene nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen. En die alle mensen nodig hebben om gelukkig te kunnen zijn.

Barmhartigheid houdt in dat God oog heeft voor de kwetsbaren, de armen, de noodlijdenden, en dat Hij ruimhartig is in het vergeven.

Grenzeloze barmhartigheid

Veel psalmteksten zeggen dat God barmhartig is:

- U, grenzeloze barmhartigheid, wis uit wat ik heb misdaan (51,3b);
- ...barmhartig de HEER en genadig, geduldig, en in liefde groot (103,8);
- Wonderen doet Hij, om nooit te vergeten: Hij is genadig, barmhartig, de HEER (11,4);
- De HEER is genadig, barmhartig, geduldig en in liefde groot (145,8).

Ook buiten de psalmen horen we van Gods barmhartigheid. In 1 Samuël 24,14 zegt David: 'Ik weet me geen raad, maar wij kunnen beter in de hand van de HEER vallen dan in de handen van mensen, want zijn barmhartigheid is groot'.

Voor eigen volk... en heidenen

God is barmhartig voor zijn eigen volk en ook voor heidenen, bijvoorbeeld voor de heidense stad Nineve. Dit tot ongenoegen van Jona. Hij had zo zijn best gedaan om te preken dat de stad verwoest zou worden. Maar de stad heeft zich bekeerd, de verwoesting gaat niet door. We lezen dan: 'Jona vond dit echter een heilloos besluit en hij werd nijdig. Hij bad tot de HEER: "Ach HEER, heb ik het niet gezegd, toen ik nog in mijn land was! Daarom heb ik het willen voorkomen door naar Tarsis te vluchten! Ik wist immers, dat U een genadige en barmhartige God bent, toegevend en rijk aan liefde, U hebt altijd berouw over onheil"' (Jona 4,1-2).

Barmhartigheid en straffen

Natuurlijk is God niet alleen barmhartig; Hij kan ook straffen. Maar let op de verhouding tussen het barmhartig zijn en het straffen: 'De HEER is een barmhartige en genadige God, geduldig, groot in liefde en trouw, die goedheid bewijst tot in de duizendste generatie, die misdaden, overtredingen en zonden vergeeft, en een schuldige niet ongestraft laat, maar de misdaden van de vaders straft in hun kinderen en kleinkinderen, in de derde en vierde generatie' (Exodus 34,6b-7).

De verhouding is dus 1000 tegenover 4, in het voordeel van de barmhartigheid.

Ook in het Nieuwe Testament horen we over Gods barmhartigheid:

- ...barmhartig is Hij, iedere generatie weer, voor wie Hem eerbiedigen (Lucas 1,50);
- Wees barmhartig, zoals jullie Vader barmhartig is (Lucas 6,36);
- ...want Hij is rijk aan barmhartigheid en ontferming (Jakobus 5,11b).

Jezus, barmhartig

Jezus leert ons de barmhartigheid en wordt zelf vaak door barmhartigheid, medelijden, bewogen. Enkele voorbeelden in het Matteüsevangelie:

- Bij het zien van de mensenmenigte werd Hij diep bewogen door hen, omdat ze geplaagd en gebroken waren als schapen zonder herder (9,36);

- Toen Hij van boord ging, zag Hij een grote menigte. Hij had zeer met hen te doen en genas hun zieken (14,14).

Zie ook Matteüs 15,32; 20,34 en de parabellen van de barmhartige Samaritaan (Lucas 10,30-37) en van de barmhartige vader (Lucas 15,11-32).

In Matteüs 18,23-34 vertelt Jezus een parabel die het ons gemakkelijker maakt om barmhartig te zijn. Het komt hierop neer: bedenk eens hoeveel barmhartigheid je zelf ontvangen hebt van God!

Beloond

In Matteüs 25,34b-36 geeft Jezus aan wat barmhartigheid zoal inhoudt en hoe de barmhartigen beloond zullen worden:

'Kom, gezegenden van mijn Vader, neem het koninkrijk in bezit dat vanaf het begin van de schepping voor jullie klaar ligt. Want Ik had honger en jullie hebben Me te eten gegeven, Ik had dorst en jullie hebben Me te drinken gegeven, Ik was vreemdeling en jullie hebben Me opgenomen. Ik was naakt en jullie hebben Me gekleed, Ik was ziek en jullie hebben naar Me omgezien, Ik zat in de gevangenis en jullie kwamen naar Me toe'.

Ik werd gepest

Het lijstje dat Jezus hier geeft is nog steeds erg actueel. We kunnen het ook nog uitbreiden: Ik werd gepest, Ik was 'illegaal', Ik was dakloos...

Een kind van de Vader voelt de liefde van de barmhartige Vader in zich opwellen als hij noodlijdende mensen tegenkomt. Hij kan er niet in een boog omheen gaan, hij gaat zich voor de noodlijdende inzetten. Zo vader zo kind.

In Matteüs 5,7 zegt Jezus wat barmhartigen mogen verwachten: zij zullen barmhartigheid ondervinden. Dat is Gods barmhartigheid bij het oordeel, zoals ook beschreven in de aangehaalde tekst van Matteüs 25.

*Ik geef de teksten van de Bergrede in een eigen (letterlijke) vertaling. De andere Bijbelteksten in deze aflevering zijn ontleend aan de Willibrordvertaling van 1995.

GOD ZIEN, MET EEN ZUIVER HART

De Bergrede (7)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

De Bergrede opent met de Zaligsprekingen. Hierin prijst Jezus zijn leerlingen gelukkig. Hij noemt daarbij verschillende aspecten van het leerling-zijn. We bespraken al het arm van geest zijn, het treuren, het zachtmoedig zijn, het hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, het barmhartig zijn. We komen nu bij Matteüs 5,8: 'Gelukkig de zuiveren van hart, want zij zullen God zien.'^{*}

Gedachten van mijn hart

Met 'hart' bedoelt Jezus hier natuurlijk niet het orgaan dat het bloed rondpompt. Het woord heeft hier een symbolische betekenis. Voor ons, Nederlanders, ligt de symbolische betekenis van het hart vooral in de gevoelssfeer: angst, liefde, blijdschap, pijn, verlangen. Voor Joden, zoals Jezus en zijn toehoorders in het evangelie, heeft het hart echter een veel ruimere betekenis: gevoelens, maar ook het denken, plannen maken, willen, het geweten. Denk maar aan Psalm 19,15, dat we terugvinden in lied 94 van de bundel 'Zing een nieuw lied':

Mogen de woorden van mijn mond en de gedachten van mijn hart altijd aangenaam zijn voor U, o Heer.

'Zuiver van hart zijn' betekent dan dat je je helemaal aan God overgeeft, zonder eigen voordeel te zoeken, zonder bijbedoelingen, zonder huichelarij. Jezus zoekt mensen die zich zo aan God willen toewijden.

'Hun hart is ver...'

In Matteüs 15,7-9 komt Jezus in aanvaring met farizeeën en schriftgeleerden over het ritueel wassen van de handen vóór het eten, en meer in het algemeen over het nakomen van de tradities. Jezus haalt dan Jesaja 29,13 aan: 'Huichelaars, treffend heeft Jesaja over u geprofeteerd: Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart is ver van Mij. Hun verering stelt niets voor; wat ze als ware leer brengen zijn voorschriften van mensen.'^{**}

God wil graag dat de mensen in alle puurheid hun hart aan Hem geven. Als je zuiver van hart bent, kan God zich aan jou openbaren. Als je in je hart bijbedoelingen koestert, ben je te verblind.

Jesaja en Mozes zien God

Dat mensen God kunnen zien, is een grote zeldzaamheid. Als Jesaja en Mozes God zien, is dat in een visioen of in een droom of versluisd. In Jesaja 6,1-4 lezen we zo'n visioen. De profeet is geschokt dat hij dit heeft mogen zien, en zegt:

Wee mij! Ik ben verloren! Ik ben een mens met onreine lippen, ik woon onder een volk met onreine lippen en ik heb met eigen ogen de koning, de HEER van de machten gezien! (vers 5).

Hierna komt een seraf hem reinigen met een gloeiende kool van het altaar. Vanuit dit visioen en vanuit deze reiniging wordt Jesaja gezonden:

Daarop hoorde ik de stem van de Heer: 'Wie zal Ik zenden, wie zal in onze naam gaan?' Ik antwoordde: 'Hier ben ik, zend mij' (vers 8).

Van achteren zien

In Numeri 12,6-8 zegt God tegen Mirjam en Aäron, die op dat moment een meningsverschil hebben met Mozes:

Aan uw profeten maak Ik mij in visioenen bekend en Ik spreek tot hen in dromen. Met mijn dienaar Mozes doe Ik dat niet. Hij is mijn vertrouweling, in heel mijn huis. Met hem spreek Ik van mond tot mond, duidelijk en niet in raadsels. Hij aanschouwt de gestalte van de HEER.

In Exodus 33,18-23 lezen we dat dat aanschouwen niet van aangezicht tot aangezicht is:

Mozes vroeg: 'Laat mij uw heerlijkheid zien.' Hij antwoordde: 'Ik zal in mijn goedheid aan u

voorbijgaan en in uw bijzijn de naam HEER uitroepen. Want Ik schenk genade aan wie Ik wil en barmhartigheid aan wie Ik wil.' Maar Hij voegde eraan toe: 'Mijn gelaat kunt u niet zien, want geen mens kan mijn gelaat zien en in leven blijven.' Toen sprak de HEER: 'Hier bij Mij is nog plaats; kom op de rots staan. Wanneer mijn heerlijkheid voorbijgaat, zal Ik u in de rotsholte laten schuilen, en als Ik voorbijga zal Ik u met mijn hand beschermen. Als Ik dan mijn hand terugtrek, kunt u Mij van achteren zien, want mijn gelaat kan niemand zien.'

Vollediger zien

In het Nieuwe Testament krijgen we wel de belofte dat we God volledig mogen zien. In 1 Korintiërs 13,12 lezen we:

*Nu kijken wij nog in een spiegel, we zien raadselachtige dingen, maar straks zien we van aangezicht tot aangezicht. Nu ken ik nog slechts ten dele, maar dan zal ik ten volle kennen zoals ik zelf gekend ben.****

En in 1 Johannes 3,2:

Geliefden, nu al zijn wij kinderen van God, en wat wij zullen zijn is nog niet verschenen; maar wij weten dat, wanneer Hij zal verschijnen, wij aan Hem gelijk zullen zijn; want wij zullen Hem zien zoals Hij is.

Getuige zijn

Wil je als leerling van Jezus uitgezonden worden, dan is het belangrijk dat je uit eigen ervaring van God kunt getuigen. Als je in alle puurheid aan God toegewijd bent, met andere woorden: als je zuiver van hart bent, kan God zich gemakkelijker aan je openbaren. Daarmee word jij getuige.

* Ik geef in deze serie de Bergredeteksten in een eigen (letterlijke) vertaling. Andere Bijbelcitataten in deze aflevering zijn uit de Willibrordvertaling van 1995, uitgezonderd het citaat uit Psalm 19,15.

** Nog enkele psalmteksten over het hart: Psalm 24,3-4; 73,1; 78,37; 101,2.

*** Bedenk hierbij dat de spiegels van die tijd van koper waren; ze gaven niet het heldere beeld dat onze hedendaagse glazen spiegels opleveren.

Jan van Beek

VREDEMAKERS

De Bergrede (8)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

De Bergrede opent met de Zaligsprekingen. Hierin prijst Jezus zijn leerlingen gelukkig. Hij noemt daarbij verschillende aspecten van het leerling-zijn. We bespraken al het arm van geest zijn, het treuren, het zachtmoedig zijn, het hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, het barmhartig zijn, het zuiver van hart zijn. We komen nu bij Matteüs 5,9: 'Gelukkig de vredemakers, want zij zullen zonen van God genoemd worden.'^{*}

Sjalom

Het woord 'eirènopoioi' dat Jezus gebruikt betekent letterlijk 'vredemakers'. Misschien klinkt dit woord ons wat vreemd in de oren; in diverse Engelse vertalingen vond ik wel 'peacemakers', wat hetzelfde betekent. Onvrede krijg je cadeau, om vrede te krijgen moet je voortdurend actief zijn. Vrede moet je steeds opnieuw maken. 'Vrede' is een vertaling voor het Hebreeuwse 'sjalom': dit 'sjalom' betekent meer dan dat er geen oorlog is, het betekent ook harmonie, heelheid, voorspoed.

Vrede komt van God. In de zegen van Aäron is 'vrede' het hoogtepunt:

Moge de HEER u zegenen en behoeden!

Moge de HEER de glans van zijn gelaat over u spreiden en u genadig zijn!

Moge de HEER zijn gelaat naar u keren en u vrede schenken! (Numeri 6,24-26; je vindt deze tekst terug in lied 117 in de bundel 'Zing een nieuw lied').

Hij is onze vrede

Jezus, de gezondene van God, is een vredemaker. Efeziërs 2,14 zegt het nog sterker: 'Hij is onze vrede'. In de verzen die daarop volgen staat hoe Jezus vrede deed ontstaan tussen joden en niet-joden. Het waren twee gescheiden werelden, want joden gingen niet met heidenen om. Er heerste dus een sfeer van vijandschap. Maar wat deed Jezus? Hij sprak beide partijen aan met zijn Blijde Boodschap. Hij gaf zijn leven voor beide partijen. Hij gaf aan beide partijen zijn Geest. Hij bracht beide

partijen bij de Vader. Zo verdween de vijandschap.

De leerlingen van Jezus zullen door hun verbondenheid met Jezus ook vrede maken. Als Jezus zijn leerlingen eropuit zendt, geeft Hij als richtlijn mee: 'Als je een huis binnengaat, wens het dan vrede' (Matteüs 10,12).

Kloven overbruggen

Het vermogen vrede te maken is een belangrijk charisma, ook in onze tijd. Voortdurend moeten er allerlei kloven overbrugd worden: tussen progressieven en conservatieven, tussen ouderen en jongeren, tussen verschillende culturen binnen een bepaald land, tussen arme en rijke landen, tussen armen en rijken binnen een bepaald land, tussen strijdende partijen in gebieden waar een burgeroorlog heerst...

Spanningen zijn er in elke levende gemeenschap. Als je alles op zijn beloop laat, ontwikkelen spanningen zich tot verdeeldheid, conflicten, strijd. De vredemakers kunnen ervoor zorgen dat spanningen positief bijdragen tot een grotere harmonie, tot vrede en voorspoed. Tot sjalom.

Verbinden

Je kent dat misschien terug: er heerst in een groep veel ongenoegen, de leden denken erover maar te stoppen. Dan komt er iemand die mensen met elkaar weet te verbinden. Er ontstaat een nieuwe sfeer, waarbij de leden er plezier in krijgen samen te werken. Er ontstaat harmonie, vrede.

Sommige nieuwe bewegingen hebben een charisma voor het bevorderen van vrede. Denk aan de Gemeenschap van Sant'Egidio (foto onder) en de Gemeenschap Chemin Neuf.

Zonen van God

De vredemakers zullen 'zonen van God genoemd worden', zo luidt de tekst letterlijk.

Omdat voor ons gevoel het woord 'zonen' vrouwen lijkt uit te sluiten, kiezen veel moderne vertalingen hier voor 'kinderen van God'. Als het woord 'zonen' een struikelblok wordt, is de vertaling met 'kinderen' inderdaad beter.**

Door wie?

Er staat 'zij zullen zonen van God genoemd worden'. Door wie? Door God. Dat we bij 'worden' moeten aanvullen dat God het zal doen, kwamen we al tweemaal tegen in de Bergrede:

- 'Gelukkig de treurenden, want zij zullen getroost worden' (namelijk: door God);
- 'Gelukkig de hongerenden en dorstenden naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden' (namelijk: door God).

De bedoeling is dat God zelf de treurenden troost en dat God zelf de hongerenden en dorstenden naar de gerechtigheid verzadigt. En nu: dat God zelf jou, vredemaker, zijn zoon noemt. We zullen nog vaker tegenkomen in de Bergrede dat we bij het werkwoord 'worden' aan moeten vullen: 'door God'.

Je kunt vrede maken omdat je bij God thuishoort, en omdat je vrede maakt hoor je bij God thuis. Iets verderop in de Bergrede komen we deze gedachte opnieuw tegen:

En Ik zeg jullie: bemin jullie vijanden en bid voor wie jullie vervolgen, opdat jullie zonen worden van jullie Vader in de hemelen, die zijn zoon laat opgaan over slechten en goeden en het laat regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen (Matteüs 5,44-45).

Jan van Beeck

* De teksten uit de Bergrede geef ik in een eigen vertaling. Andere Bijbelcitaten zijn in deze aflevering ontleend aan de Willibrordvertaling van 1995.

** Als je toch een letterlijke vertaling tegenkomt met het woord 'zonen' erin, bedenk dan dat er in Christus geen verschil is tussen mannelijk en vrouwelijk (zie Galaten 3,28). In Christus zijn wij allemaal één. En als wij, verbonden met Christus, vredemakers zijn, noemt God ons allemaal, man of vrouw, zijn geliefde zonen.

VERVOLGD

De Bergrede (9)

Als je leerling wilt worden van Jezus, wat moet je dan vooral leren? Jezus zelf geeft aanwijzingen in de 'Bergrede': Matteüs 5-7.

De Bergrede opent met de Zaligsprekingen. Hierin prijst Jezus zijn leerlingen gelukkig. Hij noemt daarbij verschillende aspecten van het leerling-zijn. We bespraken al het arm van geest zijn, het treuren, het zachtmoedig zijn, het hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, het barmhartig zijn, het zuiver van hart zijn, het maken van vrede.

We komen nu bij de achtste en tegelijk laatste zaligspreking: 'Gelukkig de vervolgden vanwege gerechtigheid, want van hen is het koningschap van de hemelen' (Matteüs 5,10).*

Je kiest ervoor

Op het eerste gezicht lijkt deze achtste zaligspreking niet in het rijtje te passen. De andere zeven gaan immers over een houding waarvoor iemand kiest: als leerling van Jezus kies je ervoor arm van geest (vanbinnen) te zijn, net als Jezus zelf. Je kiest ervoor stil te staan bij het verdriet van anderen en ook bij je eigen verdriet, zodat God zijn troost kan brengen. Je kiest voor de zachtmoedigheid van Jezus. En zo kun je alle voorgaande zaligsprekingen langsgaan en zien dat het keuzes zijn. Maar is vervolgd worden een keuze? Vervolging is iets wat anderen je aandoen, daar heb je toch zelf geen keuze in?

Vanwege gerechtigheid

Het keuze-element zit in de woorden 'vanwege gerechtigheid'. Je kiest ervoor je helemaal in te zetten voor de gerechtigheid, dat wil zeggen voor jouw aandeel in het verbond met God. Jouw inzet voor dat verbond brengt met zich mee dat je vervolgd wordt. Misschien vervolgd in een subtielere vorm: je wordt buitengesloten, men spreekt kwaad van je. Misschien in een heel harde vorm, helaas nog steeds realiteit in diverse landen van de wereld: je wordt opgesloten in de gevangenis, gefolterd, ter dood gebracht.

Misschien ken je dat terug. Iemand zet zich met veel enthousiasme in voor de parochie. Ze

helpt bij de kindercatechese, ze doet mee met het schoonmaken van het kerkgebouw, ze zet zich in voor het project in de veertigdagentijd. Denk niet dat iedereen daarvoor in zijn handen klapt! Nee, er wordt over haar geroddeld: ze krijgt er zeker zwart voor betaald. Ze is een uitsloofster, veel te fanatiek. Ze wordt niet meer uitgenodigd op verjaardagen, want ze praat veel te veel over het geloof.

Trouw aan je roeping

Als je dit ervaart en er pijn van hebt, sta je voor een keuze. Ga je door met je inzet voor de dingen van God? Of neem je maar wat gas terug, zodat je weer acceptabel wordt voor je omgeving?

En misschien begin je ook ergens niet aan omdat je negatief gepraat verwacht. Dat is precies de keuze waar Jezus ook voor gestaan heeft, toen Hij op een sabbat in de synagoge iemand tegenkwam met een verschrompelde rechterhand (zie Marcus 3,1-6). Marcus vertelt hoe kritische omstanders Jezus in de gaten houden. Ze zullen zeker in actie komen als Jezus op sabbat een werk van genezing doet. Jezus kiest er echter voor, getrouw aan zijn roeping, deze persoon te genezen. Meteen gaan herodianen en farizeeën, elkaars aartsvijanden, samen plannen beramen om Jezus uit de weg te ruimen.

Jezus volgen

Dat je voor vervolging kiest, is niet vanzelfsprekend. Het Evangelie vertelt ons hoe Petrus de moeilijkheden uit de weg gaat: hij zegt en zweert dat hij Jezus niet kent (Matteüs 26,69-74).

Jezus roept zijn leerlingen meerdere keren op het kruis op zich te nemen en Hem te volgen in lijden en dood. Omwille van de gerechtigheid! En van degenen die dit doen zegt Jezus dus in deze laatste zaligspreking: 'van hen is het koningschap van de hemelen'. Dat had Jezus ook in de eerste zaligspreking gezegd over degenen die arm vanbinnen (arm van geest)

zijn. En het woord 'gerechtigheid' noemde Jezus al in de vierde zaligspreking. Je kunt de achtste zaligspreking dus zien als een samenvatting van de vorige zeven, maar dan toegespitst op het vervolgd worden: de consequentie van ieder die Jezus trouw wil volgen.

In het volgende vers gaat Jezus verder over het vervolgd worden, maar nu spreekt hij zijn toehoorders rechtstreeks aan. Als je vervolgd wordt, wees dan blij! Groot is je loon bij God.

Tot besluit

Graag had ik in volgende afleveringen de rest van de Bergrede met u doorgenomen. Helaas stelt mijn gezondheid me daartoe niet in staat. Maar u kunt natuurlijk ook zelf de Bergrede lezen en overwegen. Laat de Heilige Geest u begeleiden.

Voor geestelijke drenkelingen

Ik hoop dat velen van ons op deze wijze meer en meer 'mensenvisser' mogen worden: redder van geestelijke drenkelingen die geen houvast hebben. Dat we in verbondenheid met onze leermeester Jezus en bezield van zijn Geest anderen mogen laten voelen dat zij geroepen zijn in Jezus kind van de Vader te zijn. Dat kind-zijn van de Vader geeft zin en doel aan ons leven en brengt Gods grote liefde in deze wereld.

Jan van Beeck

*De teksten uit de Bergrede geef ik in een eigen vertaling. Andere Bijbelcitaten in deze aflevering zijn ontleend aan de Willibrordvertaling van 1995.

#

Suggesties om als groep deze artikelen te gebruiken

Deze serie artikelen is geschikt voor persoonlijke bezinning en om in groepen te bespreken. Voor groepswork kunnen de afzonderlijke delen per bijeenkomst worden uitgeprint en uitgedeeld, zodat de deelnemers zich een week lang of langer kunnen concentreren op dat ene hoofdstuk.

De bijeenkomsten zouden bijvoorbeeld zo kunnen verlopen:

- Verwelkoming en begroeting met koffie/thee en wat lekkers.
- Opening met gebed en zang.
- Uitwisseling door enkele deelnemers te laten zeggen: Wat heeft het thema van de vorige keer nog bij je teweeg gebracht? (In de eerste bijeenkomst: kennismaking en 'Wat hoop je in deze cursus te leren?')
- Inleiding op het nieuwe thema door samen de betreffende Bijbeltekst(en) te lezen, een moment stil te zijn en enkele deelnemers te laten zeggen wat deze tekst(en) bij hen oproepen.
- Vervolgens kan iemand die het nieuwe thema thuis heeft voorbereid, met behulp van het betreffende artikel van Jan van Beeck, meer vertellen over het onderwerp en het uitgeprinte deel uitdelen.
- Gelegenheid in stilte of hardop met een persoonlijk gebed tot God te reageren op het gehoorde.
- Afsluiting met het gezamenlijk bidden van het Onzevader.
- Afspraken maken voor de volgende keer: wie leidt de volgende bijeenkomst, wie bereid het thema voor en wie zorgt voor koffie/thee en wat lekkers?

De laatste bijeenkomst in deze serie kan bijvoorbeeld bestaan uit de uitwisseling over het laatste thema, een liturgische viering, open voor gasten, met hapjes en drankjes na afloop, en mededelingen over vervolgmogelijkheden.

Kees Slijkerman

Meer over Jan van Beeck en zijn publicaties, zowel op internet als ook in drukwerk leest u op www.kcv-net.nl/bouwen-aan-de-nieuwe-aarde/schrijvers/jan-van-beeck.

Dit is document a4080 op www.kcv-net.nl.

Zie www.kcv-net.nl/kcv/a/4083